

Právnická osoba ako poškodený subjekt v trestnom konaní a jej súhlas poškodeného

Stanislav Mihálik*

Abstrakt: Autor sa v predkladanom príspevku zameriava na tú otázku, či môže právnická osoba ako poškodený subjekt v trestnom konaní disponovať súhlasom poškodeného v zmysle § 211 Trestného poriadku, respektíve za akých podmienok a okolností prichádza uvedené do úvahy. Hoci má hľadanie relevantnej odpovede na uvedenú problematiku svoj význam osobitne v prípadoch, kedy je trestné stíhanie vedené voči fyzickej osobe, autor si kladie otázku, či je predmetné ustanovenie Trestného poriadku aplikovateľné aj v prípade trestnej zodpovednosti právnických osôb, s dôrazom na prípady, kedy by v postavení osoby obvinenej, tak aj poškodenej, stála práve právnická osoba. Uvedenému rozpracovaniu venuje autor svoju pozornosť nie len s ohľadom na recentné východiská teórie trestného práva, ale primárne s ohľadom na ostatnú rozhodovacia činnosť všeobecných súdov a Ústavného súdu Slovenskej republiky. Zaujímavou líniou problematiky je potom aj komparatívny náhľad na prístupy k nastolenej výskumnej otázke v podmienkach Českej republiky.

Kľúčové slová: poškodený, súhlas poškodeného, disponovanie súhlasom poškodeného, fyzická osoba, právnická osoba, právo odporiť výpoveď, blízke osoby

Úvod

Koncept pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb v podmienkach trestného práva v Slovenskej republike predstavuje množinu, ktorá v posledných rokoch [spolu so zákonom č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obetiach trestných činov“)] azda najviac ovplyvnila (poľažmo modifikovala) právne odvetvie trestného práva. Nie je teda prekvapujúce, že sa s uvedenými teoretickoprávnymi východiskami spájajú čas od času určité aplikačné alebo výkladové problémy. V predkladanom príspevku sa zameriame primárne na oblasť trestnej zodpovednosti právnickej osoby, avšak na právnickú osobu (konkrétne na jej postavenie) budeme nahliadať ešte generálnejšie, ako na subjekt trestného konania (s dôrazom na právnickú osobu ako osobu poškodenú).

Ako vyplýva zo samotného názvu príspevku, základný rámec príspevku bude venovaný jednak právnickej osobe ako poškodenému subjektu v trestnom konaní (so zameraním sa na tú líniu otázok, či vôbec môže byť právnická osoba v trestnom konaní v pozícii poškodeného), jednak tomu, v prípade, ak je odpoveď na prvú z výskumných otázok kladná, či právnická osoba ako poškodený subjekt v trestnom konaní môže disponovať súhlasom poškodeného v zmysle § 211 a 212 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „tr. por.“). Druhá nastolená línia (avšak pre predkladaný príspevok základná výskumná otázka) v sebe skrýva množstvo

* JUDr. Stanislav Mihálik, PhD. Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. E-mail: stanislav.mihalik@flaw.uniba.sk. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7576-4000>. Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

podotázok, a to primárne, či je takýto mechanizmus vôbec aplikovateľný, a ak áno, či je takýto koncept aplikovateľný v línií, ako je tomu v prípade fyzických osôb, alternatívne, či možno hovoriť o modifikovanej aplikovateľnosti. Je nutné povedať, že naposledy spomenutá otázka nie je s konečnou platnosťou vyriešená ani v podmienkach teórie trestného práva (respektíve doktríny), tak ani v rámci rozhodovacej praxe.¹ Určitým míľnikom v súvislosti s uvedenou problematikou by malo a mohlo byť pomerne recentné rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR“),² a to aj prostredníctvom príslušných právnych viet, predmetné rozhodnutie bolo okrem iného venované analýze aplikovateľnosti inštitútu súhlasu poškodeného v zmysle § 211 tr. por. na prípady, kedy je v postavení poškodenej osoby právnická osoba.

Predkladaný príspevok by potom nemal predstavovať len akýsi sumár doteraz dosiahnutého stavu poznania v súvislosti s analyzovanou problematikou, práve naopak, mal by slúžiť ako (spolu) činiteľ v súvislosti s rozprúdením príslušnej vedeckej diskusie, nakoľko podľa nášho názoru, aj napriek existencii spomenutého nálezu Ústavného súdu SR možno identifikovať v predmetnej problematike určité „biele miesta“. Dopad z hľadiska vedeckého a najmä aplikačného je potom ten, že s uvedeným sa môže (a podľa všetkého aj bude) spájať odlišný výklad.

1. Všeobecnejšie k osobe poškodeného v trestnom konaní a k aplikačnému rámcu súhlasu poškodeného

Predtým, ako pristúpime k analýze vlastnej problematiky postavenia právnickej osoby v pozícii poškodeného v trestnom konaní (s dôrazom na s tým súvisiaci aplikačný rámec súhlasu poškodeného), v krátkosti načrtneme základné teoretické východiská, ktoré predstavujú pre skúmanú oblasť podstatný prvok. V prvom rade, pokiaľ vychádzame z dikcie Trestného poriadku, konkrétne v zmysle § 46 ods. 1, poškodeným je „osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody [...]“. Na uvedené obsahové (legislatívne) vymedzenie pojmu poškodený nadväzuje zákonodarca výpočtom oprávnení, ktoré v trestnom konaní poškodenému prislúchajú. Práve prvé z oprávnení má pre účely predkladaného príspevku osobitný význam, a to z toho dôvodu, že „poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním [...]“. Uvedené potom predstavuje odkazovaciú právnu normu na už spomenutý § 211 a 212 tr. por., prostredníctvom ktorého je vymedzený inštitút súhlasu poškodeného (v danom rámci hovoríme o procesnoprávnej línií inštitútu súhlasu poškodeného, nakoľko teória trestného práva pozná aj hmotnoprávny inštitút súhlasu poškodeného, ktorý spadá do množiny okolností vylučujúcich protiprávnosť činu).

S ohľadom na uvedené potom možno vysloviť základné východiská, a to, že poškodený v trestnom konaní predstavuje subjekt trestného konania (v konaní pred súdom je v zmysle § 10 ods. 10 tr. por. aj stranou), a to jednak vo vzťahu k oprávneniam poškodeného

¹ Na čo poukázali v rámci svojej publikačnej činnosti viacerí autori, pozri napr. ŠTRKOLEC, M. Neudelenie alebo späťvzatie súhlasu poškodeného s trestným stíhaním – súkromnoprávne prelomenie zásady oficiality a zásady legality. In: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza. Zeszyt 110/2020. Prawo 28*. Uniwersytet Rzeszowski: Rzeszów, 2020, s. 269.

² Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, č. k. II. ÚS 185/2020 zo dňa 27. 8. 2020.

a jednak vo vzťahu k uplatneniu nároku na náhradu škody.³ Rovnako možno konštatovať, že s ohľadom na vymedzenie inštitútu súhlasu poškodeného nedisponuje predmetným oprávnením každý poškodený (je nesporné, že pôjde len o časť množiny zúženú prízorom ust. § 211 tr. por.).

Súhlas poškodeného predstavuje vo svojej podstate obligatórnu výnimku zo zásady legality (vyjadrenú v zmysle ust. § 2 ods. 5 tr. por.) ustanovenú zákonom (Trestným poriadkom),⁴ pričom povinnosť prokurátora stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel, je za naplnenia podmienok ustanovených § 211 tr. por. dotknutá práve súhlasom poškodeného (bez ktorého nemožno začať trestné stíhanie, respektíve už v začatom trestnom stíhaní nie je možné pokračovať). Ako bolo uvedené, súhlasom poškodeného môže disponovať len poškodený v zmysle § 211 tr. por., a to jednak v súvislosti s niektorým z taxatívne stanoveného výpočtu trestných činov (hmotnoprávna podmienka), jednak pokiaľ je trestné stíhanie pre niektorý z predmetných trestných činov vedené „*proti tomu, kto je vo vzťahu k poškodenému osobou, voči ktorej by mal poškodený ako svedok právo odoprieť výpoveď* [...]“ (procesnoprávna podmienka). Základné náležitosti práva svedka odoprieť výpoveď sú potom vymedzené v § 130 TPor.⁵ Rovnako platí, že pokiaľ je poškodených prostredníctvom jedného skutku niekoľko, postačuje súhlas čo i len jedného z nich. Za predpokladu, že trestné stíhanie je podmienené súhlasom poškodeného a takýto súhlas nebol daný alebo bol vzatý späť, takéto trestné stíhanie je v zmysle § 9 ods. 1 písm. f) tr. por. nepripustné a nemožno ho začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené.

Základnou otázkou potom je, či predmetná konštrukcia inštitútu súhlasu poškodeného pripúšťa, aby právnická osoba v pozícii osoby poškodenej disponovala súhlasom poškodeného. V danom rámci je potrebné vyriešiť základnú otázku, a to, či môže byť právnická osoba (ako právny konštrukt) osobou poškodenou v trestnom konaní. Pokiaľ vychádzame z obsahového vymedzenia poškodeného ako subjektu trestného konania, ako bolo uvedené vyššie, tak uvedené zákonodarca nesporne umožňuje, nakoľko v zmysle § 46 ods. 1 tr. por. hovorí o „osobe“, nie reštriktívne len o fyzickej osobe. A tak možno argumentovať, že hoci právnická osoba nebude poškodenou osobou z toho dôvodu, že jej bolo trestným činom ublížené na zdraví, prichádza nesporne do úvahy, aby bola právnickej osobe trestným činom spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. To v konečnom dôsledku nie je

³ Preto napríklad platí, že oprávnenie disponovať s trestným stíhaním prostredníctvom súhlasu poškodeného zostáva zachované aj v prípade, ak súd rozhodne o neprípustení účasti poškodeného v trestnom konaní.

⁴ KURILOVSKÁ, L. *Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 46.

⁵ Uvedené ustanovenie znie:

„Právo svedka odoprieť výpoveď“

(1) Právo odoprieť výpoveď ako svedok má príbuzný obvineného v priamom rade, jeho súrodenc, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh. Ak je obvinených viac a svedok je v uvedenom pomere len k niektorému z nich, má právo odoprieť výpoveď ohľadne iných obvinených len vtedy, keď nemožno oddeliť výpoveď, ktorá sa ich týka, od výpovede týkajúcej sa obvineného, s ktorým je svedok v tomto pomere.

(2) Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom pociťoval ako vlastnú ujmu. Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať aj vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou.“

rozporované ani relevantnou doktrínou a ani rozhodovacou praxou.⁶ Zaujímavá paralela potom vzniká na účely predkladaného príspevku aj medzi pojmami poškodený v zmysle Trestného poriadku a obeť v zmysle § 2 ods. 1 písm. b) zákona o obetiach trestných činov. Je nesporné, že nejde o totožné pojmy, predovšetkým však chceme poukázať na to, že relevantná literatúra vychádza v súvislosti s výkladom pojmov z toho, že pojem poškodený zahŕňa aj právnické osoby, kým pojem obeť je viazaný len na osoby fyzické.

2. Poškodená právnická osoba a jej súhlas poškodeného

Pokiaľ teda právnická osoba môže vystupovať v postavení poškodenej osoby v trestnom konaní, môže náležite a relevantne disponovať súhlasom poškodeného v prípade tzv. návrhových trestných činov? Ďalšie úvahy budeme viesť v súvislosti s poškodenou právnickou osobou ako s priamym poškodeným trestným činom (otázkam spojeným s oprávneniami poškodeného v trestnom konaní, na ktorého prešiel nárok na náhradu škody z tzv. priameho poškodeného sa budeme venovať komplexne v samostatnom celku tejto kapitoly).

Možno tvrdiť, že uvedená problematika (teda či právnická osoba môže disponovať súhlasom poškodeného) je ako v teórii, tak aj v praxi otázkou spornou, čo odráža v konečnom dôsledku aj rozhodovacia prax, na strane druhej, v dostupnej literatúre možno identifikovať pomerne jasné stanovisko, a to, že zákonodarca v súvislosti s inštitútom súhlasu poškodeného nepriznáva dispozičné právo právnickej osobe.⁷ Domnievame sa však, že takýto záver vyslovený v danom prípade nie je dostatočne vyargumentovaný a vyžaduje si bližšie skúmanie a odôvodnenie. Osobitne to platí práve s dôrazom na recentnú rozhodovaciu činnosť súdov Slovenskej republiky, rovnako tak s ohľadom na Nález Ústavného súdu SR, č. k. II. ÚS 185/2020 zo dňa 27.08.2020. V ďalšom texte sa preto zameriame na základnú výskumnú otázku predkladaného príspevku, a to, za akých okolností prichádza do úvahy, aby súhlasom poškodeného mohla disponovať aj právnická osoba.

Na úvod je možné začať argumentáciu prostredníctvom logického výkladového argumentu *a contrario* (v súvislosti so znením § 211 ods. 2 tr. por.), ktorý hoci je použiteľný, podáva podľa nášho názoru len čiastkovú odpoveď, a to v súvislosti s tým, či môže v konečnom dôsledku právnická osoba disponovať súhlasom poškodeného, absentuje však odpoveď, za akých okolností. Pokiaľ nazrieme na znenie predmetného ustanovenia, toto vymedzuje, že ust. § 211 ods. 1 tr. por. sa nevyužije (*ergo* pre vedenie trestného stíhania alebo pokračovanie v ňom sa nevyžaduje súhlas poškodeného), „*ak takým činom bola spôsobená smrť alebo poškodeným je štát, obec, vyšší územný celok, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu alebo právnická osoba, ktorá hospodári s verejnými financiami [...]*“. V našom prípade má relevanciu primárne druhá alternatíva, a to s dôrazom na poškodený subjekt. Hoci zákonodarca zvolil negatívny výpočet subjektov, ktoré nedisponujú súhlasom poškodeného vo vzťahu k tzv. návrhovým trestným činom, do daného výpočtu

⁶ Napr. v HAMRANOVÁ, D. Komentár k § 46 Trestného poriadku. In: *Trestný poriadok I.* 2021, s. 247–269 [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné zo: <<https://www.beck-online.sk/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpxg327mv3gwmjul5us46t2l4zdambvl4ztamk7obtdinq>>, alebo GŘIVNA, T. Zákon o obětech trestných činů. In: *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 23.

⁷ HAMRANOVÁ, D. Komentár k § 211 Trestného poriadku. In: *Trestný poriadok II.* 2021, s. 151–158 [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné zo: <<https://www.beck-online.sk/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpxg327mv3gwmjul5us46t2l4zdambvl4ztamk7obtdinq>>.

nezaradil množinu právnických osôb *en bloc*, ale iba právnickú osobu s majetkovou účasťou štátu alebo právnickú osobu, ktorá hospodári s verejnými financiami. Práve za využitia dôkazu opakom potom platí, že vo vzťahu k ostatným právnickým osobám prichádza využitie súhlasu poškodeného do úvahy (čo je v podstate základom argumentácie aj pre relevantnú rozhodovaciu činnosť).

To, za akých okolností prichádza uvedené do úvahy je možné dedukovať z príslušnej rozhodovacej činnosti, a to abstrahovaním základných predpokladov (hoci judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky doposiaľ absentuje). Jedným z prvých rozhodnutí, ktoré je možné využiť v rámci predmetnej argumentácie, je rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici.⁸ V spomenutom prípade bolo predmetom konania prejednanie sťažnosti krajského prokurátora proti uzneseniu senátu Okresného súdu Banská Bystrica (sp. zn. 4Tk 1/2016 zo dňa 21. 11. 2016), v rámci ktorého bolo trestné stíhanie voči obžalovaným zastavené, a to práve s poukazom na § 9 ods. 1 písm. f) tr. por. (nakoľko nebol daný súhlas poškodeného na trestné stíhanie). Poškodeným bola v danom prípade nezisková organizácia, ktorá prostredníctvom svojej zástupkyne nevyjadřila súhlas s trestným stíhaním (s poukazom na zamestnanecký pomer obžalovaných v spoločnosti, v ktorej bola ona sama štatutárnym orgánom, konkrétne išlo o jej manžela a o dvoch blízkych rodinných priateľov⁹). Krajský súd v Banskej Bystrici sa stotožnil s argumentáciou okresného súdu vo vzťahu k aplikovaniu § 211 tr. por. (teda, že súhlas poškodenej osoby nebol daný), hoci bola osobou poškodenou právnická osoba, avšak len vo vzťahu k jednému zo skutkov, nakoľko vo vzťahu k druhému zo skutkov nebola splnená hmotnoprávna podmienka aplikovania § 211 tr. por. (nakoľko nešlo o trestný čin spadajúci medzi návrhové trestné činy, v súvislosti s ktorými prichádza, okrem iného, do úvahy aplikovanie inštitútu súhlasu poškodeného). Už v danom prípade bolo poukázané na odlišnú (avšak konštantnú) rozhodovaciu prax v Českej republike, avšak s nanajvýš relevantným odôvodnením, že česká právna úprava neobsahuje dikciu svojim obsahom obdobnú zneniu ust. § 211 ods. 2 tr. por.¹⁰

Rovnako sa Krajský súd oprel o tú argumentačnú líniu, v zmysle ktorej boli obžalovaní osobami, voči ktorým by prichádzalo zo strany štatutárnej zástupkyne poškodenej právnickej osoby právo odoprieť výpoveď, a práve preto má inštitút súhlasu poškodeného svoje opodstatnenie. Uvedené, teda oprávnenie právnickej osoby ako poškodenej osoby disponovať súhlasom poškodeného, malo svoj pôvod v úvahách súdu, podľa ktorých sú právnické osoby výtvarmi práva, pričom je charakteristické, že je prostredníctvom týchto v konečnom dôsledku prejavovaná navonok vôľa fyzických osôb, ktoré sú za právnickú osobu oprávnené konať. Právne úkony sú realizované práve takýmito osobami, či už v postavení štatutárneho orgánu alebo napríklad aj zamestnancov. Základom je potom práve prihliadnutie na to, že fyzické osoby, ktoré za právnickú osobu konajú, pričom je prejavovaná a realizovaná ich vôľa, môžu mať k právnickej osobe taký vzťah, že by dôvodne pociťovali ujmu, ktorú utrpela právnická osoba, ako ujmu vlastnú.¹¹

⁸ Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 4To/29/2017 zo dňa 17. 5. 2017.

⁹ Poškodenou bolo argumentované v danom prípade aj judikatúrou Najvyššieho súdu Českej republiky (rozsudok), sp. zn. 21 Cdo 2192/2001 uvedeného pod Rč 53/2004, hoci podľa nášho názoru nie úplne relevantne.

¹⁰ K tomu porovnaj Rč 10/2012 (uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 3 Tdo 709/2010 zo dňa 19. 1. 2011), v zmysle uvedeného rozhodnutia (ktoré bolo neskôr publikované) bolo vyslovene odmietnuté, že by mohla právnická osoba disponovať súhlasom poškodeného v trestnom konaní.

¹¹ Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 4To/29/2017 zo dňa 17. 5. 2017 [online], [cit. 2021-09-18]. Dostupné zo: <<https://obcan.justice.sk/content/public/item/9f7df85e-4237-42f6-afae-876ffefd5c78>>.

Druhým príkladom, v rámci ktorého bolo pripustené oprávnenie právnickej osoby disponovať súhlasom poškodeného, je rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave.¹² V danom prípade bola poškodenou osobou právnická osoba, pričom obžalovaná (ako fyzická osoba) bola samotná konateľka spoločnosti a zároveň jedna zo spoločníčok (podstatou bolo uznanie neexistujúceho záväzku vo vzťahu ku svojej dcére). V priebehu odvolacieho konania došlo k tej okolnosti, že táto dcéra sa stala na základe odkúpenia obchodného podielu poškodenej právnickej osoby konateľkou tejto spoločnosti, a preto sa Krajský súd v Bratislave venoval možnostiam aplikovania § 211 tr. por. (nakoľko bolo nesporné, že ide o trestný čin z kategórie návrhových). V prvom rade, ešte pred analýzou relevantných častí spomenutého rozhodnutia, je potrebné poukázať na dve veci. V prvom rade, disponovanie súhlasom poškodeného nepodlieha v trestnom konaní časovej koncentrácii,¹³ ako vyplýva z § 212 ods. 2 tr. por., „[...] súhlas s trestným stíhaním môže poškodený výslovným vyhlásením vziať kedykoľvek späť, a to až dovtedy, kým sa odvolací súd odoberie na záverečnú poradu [...]“¹⁴ Trestný poriadok rovnako explicitne stanovuje okolnosti, za ktorých je možné súhlas vyslovene odopretý alebo vzatý späť znovu udeliť. Druhou rozhodujúcou okolnosťou, prečo malo v danom prípade relevanciu to, že sa dcéra obžalovanej stala konateľkou poškodenej právnickej osoby, je to, že pomer blízkych osôb (s odkazom na § 211 ods. 1 a § 130 tr. por.) musí byť daný a preukázaný v čase vedenia trestného stíhania,¹⁵ nie s ohľadom na moment spáchania trestného činu (to znamená, že aj za predpokladu, že predmetný vzťah v čase spáchania trestného činu neexistoval). Z hľadiska praktického by mal byť súhlas na vedenie trestného stíhania získaný pred samotným začatím trestného stíhania, pokiaľ sa predmetný pomer medzi osobou poškodenou a osobou, ktorá mala spáchať trestný čin, zistí až v priebehu trestného stíhania (respektíve ak dôjde k jeho vzniku až v priebehu trestného stíhania), mal by byť takýto súhlas poškodeného získaný bezodkladne (z toho vyplýva, že inštitút súhlasu poškodeného má relevanciu aj za predpokladu, že k pomeru blízkosti osôb dôjde až v priebehu trestného stíhania, ako tomu bolo aj v predmetom prípade).

V súvislosti so všetkými popísanými okolnosťami Krajský súd v Bratislave v konečnom dôsledku pripustil, že za určitých okolností (ktoré v odôvodnení rozhodnutia špecifikoval) môže súhlasom poškodeného disponovať aj poškodená právnická osoba. Súd v prvom rade poukázal na spornosť a nejednotnosť výkladu aplikovania § 211 tr. por. v danej otázke, pričom ako špecifikum, ktoré je nutné brať na zreteľ, uviedol tzv. rodinné spoločnosti. Argumentačne sa súd oprel rovnako aj o znenie § 211 ods. 2 tr. por. (že za použitia *argumentum a contrario* by malo byť uvedené ustanovenie aplikovateľné na všetky ostatné právnické osoby, ktoré v predmetnom ustanovení nie sú uvedené).¹⁶ Z hľadiska

¹² Uznesenie Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 4To/124/2018 zo dňa 14. 2. 2019.

¹³ To znamená, že dispozičné právo poškodeného sa vzťahuje na trestné stíhanie ako celok, rovnako tak na odvolacie konanie. ŠÁMAL, P. – RŮŽIČKA, M. Komentár k § 163. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2116.

¹⁴ Poukazujeme napríklad na uznesenie Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 3To/167/2012 zo dňa 25. 2. 2013, ktorým bolo trestné stíhanie zastavené práve s ohľadom na späťvzatie súhlasu poškodeného s trestným stíhaním – poškodeným bola v danom prípade právnická osoba, pričom k späťvzatiu súhlasu došlo prostredníctvom jej štatutárneho zástupcu (otca obžalovaného).

¹⁵ ŠÁMAL, P. – RŮŽIČKA, M. *Komentár k § 163*, s. 2117.

¹⁶ Krajský súd v Bratislave poukázal predovšetkým na tú skutočnosť, že pokiaľ by zákonodarca zamýšľal použiteľnosť § 211 ods. 1 tr. por. len vo vzťahu k poškodeným fyzickým osobám, legislatívne vymedzenie druhej alternatívy v ods. 2 predmetného ustanovenia by nemalo žiadny význam.

samotnej podstaty § 211 tr. por. vnímal ako základné východisko personálne prepojenie osôb, najmä pre prípady, kedy okrem poškodenej právnickej osoby (ktorá je s obžalovaným prepojená buď samotnou osobou obžalovaného, prípadne jeho rodinného príslušníka, avšak len pre prípady priamych poškodených, nie postúpenia pohľadávky z titulu nároku na náhradu škody) nie je trestným činom poškodená žiadna iná osoba (s poukazom na množinu rodinných obchodných spoločností). Práve na uvedenom príklade bola pripustená aplikácia § 211 tr. por. aj na prípady poškodenej právnickej osoby, pričom súd podporne poukázal aj na rozhodovacia činnosť Najvyššieho súdu Českej republiky (hoci išlo o rozhodnutie v civilnom konaní).¹⁷ Jedným z argumentov súdu (ktorý by sám o sebe neobstál) bolo aj to, že v Trestnom poriadku nie je možné identifikovať pravidlo, ktoré by právnickú osobu z disponovania súhlasom poškodeného vylučovalo. Súd svoju argumentáciu prakticky vystaval na tom, že právnická osoba môže disponovať súhlasom poškodeného, ale len pomerne reštriktívne, a to v prípadoch, kedy je poškodená právnická osoba jediným poškodeným a za splnenia podmienky, že osoba, voči ktorej je vedené trestné stíhanie je vo vzťahu ku všetkým spoločníkom (hoci uvedené nie je aplikovateľné len na pomery spoločnosti s ručením obmedzeným) osobou, voči ktorej by mali títo právo odoprieť výpoveď (ako to predpokladá § 211 tr. por.). Preto aj v danom prípade, kedy sa spoločníkom a následne aj konateľom priamo poškodenej právnickej osoby stala blízka osoba obžalovanej, má aplikovanie súhlasu poškodeného svoju relevanciu (nakol'ko je splnená nie len hmotnoprávna, ale procesnoprávna podmienka jej aplikovania – teda že fyzická osoba, prostredníctvom ktorej právnická osoba koná, má voči obžalovanej právo odoprieť výpoveď). Reštriktívnosť nahliadania súdu na predmetnú otázku bola podmienená predovšetkým tým, aby nedochádzalo k zneužívaniu aplikovania inštitútu súhlasu poškodeného v prípadoch, kedy by bola danosť pomeru blízkosti osôb práve za účelom aplikovania predmetného ustanovenia simulovaná (otázne je, či je takéto vnímanie, aj s ohľadom na neskoršiu rozhodovacia činnosť Ústavného súdu SR, ústavne udržateľné).

Určítym spôsobom má pre účely potvrdenia východiska, že aj poškodené právnické osoby môžu disponovať v trestnom konaní súhlasom poškodeného, význam aj ďalšie z rozhodnutí Krajského súdu v Banskej Bystrici.¹⁸ V predmetnom prípade je však možné hovoriť o odlišnej situácii, avšak nie z dôvodu, že by súd nepriznal poškodenej právnickej osobe dispozíciu so súhlasom poškodeného (práve naopak Krajský súd v Banskej Bystrici poukázal na súdnu prax v Slovenskej republike, analyzovanú v texte vyššie, ktorá akceptuje výklad, podľa ktorého môže v prípade návrhových trestných činov disponovať súhlasom poškodeného aj právnická osoba), práve naopak, súhlas poškodenej právnickej osoby nebol vzatý do úvahy ako súhlas relevantný (a tak nebolo možné pokračovať v trestnom

¹⁷ Platí, že „[...] u fyzických osôb, ktoré činí (mohou činiť) jménem právnické osoby právní úkony, je třeba – zejména s přihlédnutím k tomu, že jejich prostřednictvím se utváří vůle právnické osoby – uvažovat s tím, že mají z titulu svého postavení (a z něj vyplývající odpovědnosti) k této (své) právnické osobě takový vztah, že by důvodně pociťovaly újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní [...]“ (teda obdobne ako v predchádzajúcom rozhodnutí). Za použitia analógie potom možno povedať, že takéto osoby sú vo vzťahu k právnickej osobe osobami blízkymi. Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008 zo dňa 27. 1. 2010. Aj za všetkého uvedeného však musí platiť, že predmetný vzťah vykazuje určité vlastnosti, nepostačuje objektivná existencia samotného vzťahu (spravidla môže ísť o osobu, ktorá je jednak spoločníkom obchodnej spoločnosti a jednak by pociťovala ujmu právnickej osoby ako ujmu vlastnú). K tomu pozri napr. FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2011, s. 537 an.

¹⁸ Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 4To/19/2019 zo dňa 28. 3. 2019.

stíhaní), nakoľko bolo zistené, že za poškodenú akciovú spoločnosť koná a podpisuje predseda predstavenstva spoločne s podpredsedom predstavenstva, a to tak, že k obchodnému menu spoločnosti pripoja svoje podpisy, čo v danom prípade nebolo splnené (nakoľko obžalovaným bol práve podpredseda predstavenstva predmetnej obchodnej spoločnosti). Krajský súd sa preto stotožnil s argumentáciou okresného súdu v súvislosti s nutnosťou súhlasu poškodeného s vedením trestného stíhania (respektíve s pokračovaním v trestnom stíhaní). Okresný súd poukázal na absolútnu nemožnosť získania súhlasu poškodeného, a to vzhľadom na pomer oznamovateľa a obžalovaného, ktorí musia v mene obchodnej spoločnosti konať jedine spoločne.¹⁹

V neposlednom rade je významným zdrojom východísk pre riešenie otázky, či poškodená právnická osoba disponuje súhlasom poškodeného, pomerne recentné rozhodnutie Ústavného súdu,²⁰ respektíve príslušné právne vety.²¹ Predmetný nález Ústavného súdu SR sa vecne týka práve výkladu aplikačného rámca § 211 tr. por. v prípadoch, kedy je poškodeným subjektom právnická osoba. Ako základné východisko možno uviesť, že Ústavný súd SR sa priklonil práve k tej línii argumentácie, že aj poškodená právnická osoba (ak nejde o právnickú osobu taxatívne vymedzenú v § 211 ods. 2 tr. por.) môže disponovať v prípade návrhových trestných činov súhlasom poškodeného. Základným argumentom je práve znenie už spomenutého ust. § 211 ods. 2 tr. por. Na danom mieste je rovnako potrebné uviesť, že Ústavný súd SR, uvedomujúc si osobitosti vzťahu osoby, voči ktorej je vedené trestné stíhanie a poškodenej právnickej osoby (respektíve v konečnom dôsledku fyzických osôb, ktoré prostredníctvom právnickej osoby vykonávajú a realizujú svoju vôľu), poukázal v rámci jednej z právnych viet na faktickú absenciu vzťahu poškodeného (ako právnickej osoby) k osobe potencionálneho obvineného, ako je to vymedzené v § 211 ods. 1 tr. por. Napriek tomu, že ods. 2 predmetného ustanovenia je potrebné vnímať v zmysle výkladu Ústavného súdu SR ako *lex specialis*, neznamená to, že súhlasom poškodeného by disponovala ktorákoľvek poškodená právnická osoba (teda len

¹⁹ Vo vzťahu k uvedenému je vhodné spomenúť argumentáciu okresného prokurátora v rámci podanej sťažnosti, nakoľko poukázal práve na absolútnu nemožnosť získania relevantného súhlasu poškodeného. Preto poukázal na fakt, že v prípade, že mal okresný súd za to, že osoba, ktorá v prípravnom konaní konala za poškodeného, konať nemohla, mal pri preskúmaní obžaloby podľa § 241 ods. 1 písm. f) tr. por. obžalobu odmietnuť a vrátiť vec prokurátorovi alebo mal, keď už vec bola v štádiu po prednesení obžaloby, podľa § 48 ods. 3 tr. por. ustanoviť poškodenej spoločnosti opatrovníka a u tohto následne, ak by to považoval za nevyhnutné, zisťovať, či súhlasí s trestným stíhaním. Krajský súd sa však s uvedenou argumentáciou nestotožnil. K tomu pozri Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 4To/19/2019 zo dňa 28. 3. 2019.

²⁰ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, č. k. II. ÚS 185/2020 zo dňa 27. 8. 2020.

²¹ Príslušné právne vety znejú:

„I. Právny záver, podľa ktorého súhlas s trestným stíhaním sa vyžaduje len od takého poškodeného, ktorý je fyzickou osobou majúcou konkrétny vnútorný pomer k páchatelovi (nie teda od právnickej osoby), nie je pri výklade Trestného poriadku ústavne udržateľný.

II. Tým, že zákonodarca v ustanovení § 211 ods. 2 Trestného poriadku ustanovil ako výnimku z pravidla o potrebe súhlasu poškodeného na trestné stíhanie konkrétnej osoby ako obvineného v prípade trestných činov vymenovaných v ustanovení § 211 ods. 1 Trestného poriadku viaceré taxatívne vymenované typy právnických osôb ako poškodených, zároveň určil, že v prípade ostatných (iných než vymenovaných) typov právnických osôb je potrebné použiť ustanovenie § 211 ods. 1 Trestného poriadku (v zmysle súhlasu poškodeného na trestné stíhanie dotknutej osoby). To platí bez ohľadu na z povahy veci vyplývajúcu absenciu vzťahu poškodeného (ako právnickej osoby) k osobe potencionálneho obvineného, ktorý je vymedzený v naostatok označenom ustanovení (právo poškodeného odmietnuť vypovedať proti dotknutej osobe ako svedok). Ustanovenie § 211 ods. 2 Trestného poriadku má teda v uvedenom smere povahu „lex specialis“ a nie je citovanou podmienkou podľa odseku 1 tohto ustanovenia obmedzené.“

za splnenia hmotnoprávnej podmienky), danosť vzťahu bude potrebné preukázať analogicky, respektíve obdobne (a to s ohľadom na východiská vyslovené v texte vyššie, teda vzhľadom na pomer osôb konajúcich v mene právnickej osoby a osoby, voči ktorej je vedené trestné stíhanie). Domnievame sa, že uvedené nie je z rozhodnutia Ústavného súdu SR až tak viditeľné, primárne s ohľadom na časť právnej vety „ustanovenie § 211 ods. 2 Trestného poriadku má teda v uvedenom smere povahu „lex specialis“ a nie je citovanou podmienkou podľa odseku 1 tohto ustanovenia obmedzené [...]“. Ústavný súd SR mal podľa nášho názoru skôr na mysli, že nemožno hovoriť o viazanosti predmetnou podmienkou vyjadrenou v ods. 1 vo vlastnom slova zmysle (nakoľko blízky vzťah fyzickej osoby a právnickej osoby ako konštruktu práva je nepreukázateľný), ale túto je potrebné vnímať modifikovane, ako sme uviedli, s ohľadom na podstatu veci (že za právnickú osobu konajú v konečnom dôsledku vždy určité fyzické osoby).

Hlavnou námietkou sťažovateľov v rámci ústavnej sťažnosti bol fakt, že samotné trestné stíhanie nemalo byť vôbec začaté, a to s ohľadom na skutočnosť, že poisťovňa (ako poškodený subjekt v trestnom konaní) nedala súhlas s vedením trestného stíhania v zmysle § 211 tr. por., sťažovatelia poukazovali na to, že priamo vyjadrila nesúhlas s vedením trestného stíhania a necíti sa byť vôbec poškodená. V danom prípade bolo postupované v zmysle prípisu generálneho prokurátora č. k. XVI/2 Pz 52/19/1000-11 zo dňa 4. 10. 2019, a to v tom zmysle, že v prípade právnických osôb ako poškodených subjektov v trestnom konaní sa súhlas poškodeného nevyžaduje, nakoľko týmto disponujú len fyzické osoby. Podľa sťažovateľov nebol predmetný názor vyargumentovaný, najmä s ohľadom na rozdielnu aplikačnú prax všeobecných súdov (napriek absentujúcej zjednocujúcej judikatúre). Títo rovnako poukázali na aplikačný dopad § 211 ods. 2 tr. por., a to s ohľadom na to, že zákonodarca taxatívne vymedzuje, ktoré právnické osoby nemôžu disponovať súhlasom poškodeného (a *a contrario* je vo vzťahu k ostatným právnickým osobám aplikovateľný), rovnako uviedli, že pokiaľ v súvislosti s určitým inštitútom (osobitne v oblasti trestného práva) prichádza do úvahy rozdielny výklad (pokiaľ tento nie je v rozpore so samotným právnym predpisom), mal by byť zvolený ten výklad, ktorý poskytuje najväčšiu ochranu pre základné práva a slobody.²² Namietali predovšetkým fakt, že hoci je gramatickým a teleologickým výkladom vyvrátený výklad generálneho prokurátora, tento predovšetkým nedostatočne vysvetlil takýto opačný názor.

Generálny prokurátor v rámci svojho vyjadrenia poukázal na skutočnosť, že jeho názor je zhodný s jedným z dvoch možných výkladov, pričom rovnako bolo uvedené, že hoci na to Najvyšší súd Slovenskej republiky mal možnosť (konkrétne s poukazom na trestnú vec vedenú pod sp. zn. 2 Tdo 74/2018 zo dňa 25. 2. 2020),²³ nedošlo k zmene alebo k odklonu od doteraz nezmeneného právneho výkladu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (a teda nejde o výklad *contra legem*). Argumentom pre zastávanie názoru, že poisťovňa

²² V danom prípade je možné vhodne podporiť argumentáciu poukazom na čl. 152 ods. 4 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „Ústava SR“), v zmysle ktorého „[...] výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou [...]“.

²³ Ústavný súd SR vo vzťahu k uvedenému uviedol, že „Najvyšší súd [Slovenskej republiky] sa uvedenou dovolacou argumentáciou ministra [pozn. – vo vzťahu k aplikácii inštitútu súhlasu poškodeného] meritórne vôbec nezaoberal, keďže zistil, že dovolanie bolo v časti smerujúcej proti zastaveniu trestného stíhania pre nedostatok súhlasu poškodeného podané po uplynutí zákonnej lehoty, a preto dovolanie v tejto časti odmietol ako oneskorené [...]“.

v konkrétnom prípade nedisponuje súhlasom poškodeného, bolo aj to, že jej akcionármi sú nielen sťažovatelia, ale aj ďalšie fyzické osoby a právnické osoby bez akéhokoľvek vnútorného pomeru k páchatelom trestnej činnosti,²⁴ pričom s ohľadom na uvedené nevnímal generálny prokurátor za potrebné vyžiadať súhlas poškodeného (čo by však skôr podľa názoru autora naznačovalo líniu, že právnická osoba súhlasom poškodeného môže disponovať, avšak v konkrétnom prípade pre to neboli splnené príslušné procesnoprávne podmienky). Generálny prokurátor, s ohľadom na dikciu § 211 a 130 tr. por. vychádzal z toho, že súhlasom poškodeného môže disponovať len fyzická osoba, nie osoba právnická (nakoľko takýto výklad nie je v súlade s účinnou právnou úpravou).

Ústavný súd Slovenskej republiky sa v rámci odôvodnenia vyjadril k oprávnenosti vedenia trestného stíhania bez súhlasu poškodenej právnickej osoby v tom zmysle, že výklad, podľa ktorého môže disponovať súhlasom poškodeného v trestnom konaní len fyzická osoba, nie je dostatočne presvedčivý a jednoznačný (najmä pokiaľ sa argument generálneho prokurátora o nezmenenom výklade predmetnej problematiky opiera o znenie procesnoprávneho kódexu trestného práva pred rekodifikáciou, nakoľko ako svedok mohla byť v trestnom konaní vypočutá len fyzická osoba, a teda len táto mohla odoprieť výpoveď). Ústavný súd SR predovšetkým poukázal na fakt, že staršia, už neúčinná právna úprava, neobsahovala ustanovenie svojím obsahom obdobné ust. § 211 ods. 2 tr. por., ktoré vymedzuje, vo vzťahu ku ktorej kategórii právnických osôb sa § 211 ods. 1 tr. por. nepoužije. Vychádzal potom z toho, že zákonodarca prinajmenšom naznačil (nakoľko to explicitne uvedené nie je), že v prípade ostatných (taxatívne nevymenovaných typov právnických osôb) prichádza do úvahy aplikácia ustanovenia § 211 ods. 1 Trestného poriadku. A práve nesprávny výklad uvedeného ustanovenia by mohol znamenať porušenie základného práva každého, aby bol stíhaný len spôsobom, ktorý ustanoví zákon (čl. 17 ods. 2 prvá veta Ústavy SR). Platí, že Ústavný súd SR vyslovil názor, podľa ktorého sa generálna prokuratúra síce vysporiadala s aplikovaním § 211 ods. 1 tr. por. iba na fyzické osoby (nakoľko uvedené ustanovenie sa nesporne dá v danom zmysle interpretovať), avšak výkladom, ktorým bol opomenutý význam spomenutého odseku 2 (ktorým je podľa názoru Ústavného súdu SR naznačená skôr zásadná aplikovateľnosť aj na právnické osoby ako poškodené subjekty). Ústavný súd SR si však ponechal určité zadné vrátka (čo sme pomenovali v úvode príspevku ako určité „biele miesta“), nakoľko uvedenú situáciu posúdil s ohľadom na porušenie základných práv sťažovateľov, nie však s konečnou platnosťou, uvedené si dovoľíme odvodiť z jeho argumentácie, podľa ktorej „*v ďalšom priebehu trestného stíhania samozrejme nič nebude brániť generálnemu prokurátorovi vlastný právny názor ďalej presadzovať a argumentačne ho doplniť v už naznačenom smere, s ktorým sa dosiaľ vôbec nezaoberal, čo mu sťažovatelia v ústavnej sťažnosti právom vyčítajú. Bude napokon vecou všeobecných súdov posúdiť, či právny názor presadzovaný generálnou prokuratúrou i naďalej obstojí [...]*“.

Ústavný súd SR teda oprel svoje rozhodnutie primárne o nedostatočný a nepresvedčivý spôsob vysvetlenia toho, prečo sa v danom prípade nebude vyžadovať súhlas poškodeného, pričom práve uvedeným došlo k porušeniu práv sťažovateľov na stíhanie len takým spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

²⁴ Teda s poukazom na (pomerne reštriktívnu) argumentáciu obsiahnutú v uznesení Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 4To/124/2018 zo dňa 14. 2. 2019.

2.1 Súhlas poškodeného v prípade prechodu nároku na náhradu škody

Pokiaľ sme sa v texte vyššie doposiaľ venovali oprávneniu právnickej osoby ako poškodeného subjektu v trestnom konaní disponovať súhlasom poškodeného, pracovali sme s východiskom, že ide o právnickú osobu priamo poškodenú trestným činom. V krátkosti je preto potrebné sa vyjadriť aj k tým súvislostiam, či uvedené prichádza do úvahy (prípadne za akých okolností) aj za predpokladu, že ide o právnickú osobu, na ktorú počas vedenia trestného stíhania prešiel nárok na náhradu škody od poškodeného, voči ktorému trestný čin smeroval (teda od priameho poškodeného).²⁵ Možno uviesť, že trestno-právna doktrína je zjednotená v názore,²⁶ že tzv. nepriamy poškodený, na ktorého prešiel nárok na náhradu škody (napr. v zmysle postúpenia pohľadávky), nie je poškodeným na účely § 211 ods. 1 tr. por. (ani ak by boli inak splnené hmotnoprávne a procesnoprávne podmienky na jeho uplatnenie), nakoľko s ohľadom na § 48 ods. 4 tr. por. prechádzajú na právneho nástupcu poškodeného len tie práva, ktoré Trestný poriadok priznáva poškodenému v súvislosti s uplatnením nároku na náhradu škody. Disponovanie súhlasom poškodeného a uplatnenie náhrady škody sú dve odlišné oprávnenia poškodenej osoby (vychádzajúc z § 46 ods. 1 tr. por.), ktoré vzájomne nie sú podmienené, a teda oprávnenie disponovať súhlasom poškodeného neprechádza na právneho nástupcu poškodeného (a to ani v prípade smrti poškodeného ako fyzickej osoby). Platí potom, že subjekt oprávnený disponovať súhlasom poškodeného nemusí nutne disponovať aj nárokom na náhradu škody a *vice versa*.

3. Poškodená právnická osoba a jej súhlas poškodeného v právnej úprave Českej republiky

Na predmetnú problematiku je možné nazerať aj prieszorom nadnárodným, s ohľadom na právnu úpravu v Českej republike. V danom kontexte je potrebné konštatovať, že napriek spoločnému právnemu vývoju je prístup českého právneho poriadku v otázke možnosti právnickej osoby disponovať súhlasom poškodeného v trestnom konaní konštantne vyriešený, a to prostredníctvom judikatúry. Základným východiskom je v danom ohľade uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky,²⁷ ktoré bolo publikované ako RČ 10/2012. V zmysle predmetných právnych viet platí, že oprávnenie spočívajúce v disponovaní so súhlasom poškodeného v zmysle § 163 a 163a zákona č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* (ďalej len „*Trestní řád*“ alebo „tr. ř.“) sa vzťahuje len na poškodené fyzické osoby. To znamená, že ani za predpokladu, že by členom štatutárneho orgánu alebo

²⁵ Bližšie k tomu pozri v ŠAMKO, P. Poškodená právnická osoba a obžalovaná fyzická osoba ako osoby blízke a súhlas poškodeného podľa § 211 ods. 1 tr. por. In: *Právne listy* [online]. 9. 2. 2019 [cit. 2021-09-08]. Dostupné zo: <<http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a729-poskodena-pavnicka-osoba-a-obzalovana-fyzicka-osoba-ako-osoby-blizke-a-suhlas-poskodeneho-podla-211-ods-1-tr-por>>.

²⁶ Pozri napr. ibidem alebo RŮŽIČKA, M. – PŮRY, F. – ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 545 an.

²⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 3 Tdo 709/2010 zo dňa 19. 1. 2011, Vrchní soud v Olomouci nahliadal na vzťah jediného akcionára a akciovej spoločnosti prísne prieszorom majetkovej samostatnosti, nakoľko majetok akciovej spoločnosti je pre takéhoto akcionára majetkom cudzím. V prípade škody na majetku spoločnosti je uvedené nanajvyš nepriamym faktorom vo vzťahu k vzniku majetkovej ujmy jemu samému ako fyzickej osobe. Preto bola v danom prípade správne označená za osobu poškodenú právnická osoba, ktorá však v podmienkach Českej republiky nedisponuje súhlasom poškodeného.

spoločníkom poškodenej právnickej osoby bola fyzická osoba, ktorá je vo vzťahu k osobe, voči ktorej sa vedie trestné stíhanie, v pomere uvedenom v zmysle § 100 odst. 2 tr. ř. (prípady, kedy je svedok oprávnený odoprieť výpoveď), by takáto právnická osoba nedisponovala súhlasom poškodeného. Takéto trestné stíhanie potom nie je možné označiť za neprípustné v zmysle § 11 odst. 1 písm. l) tr. ř. [a uvedené teda nemôže predstavovať dovolací dôvod v zmysle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.].

S ohľadom na spoločný vývoj slovenského a českého trestného práva je potom otázkou, prečo je v podmienkach Českej republiky vnímaný ako východiskový práve uvedený koncept (nakoľko v rozhodovacej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky je možné sa stretnúť s oboma výkladmi, pričom uvedená otázka nebola doposiaľ Najvyšším súdom Slovenskej republiky zjednotená). Dôvod vysloveného odmietnutia aplikovania inštitútu súhlasu poškodeného v prípadoch, kedy je poškodeným subjektom právnická osoba, je pomerne prostý, a tým je legislatívne vymedzenie predmetného inštitútu. Osobitne máme na mysli § 211 ods. 2 tr. por. (nakoľko inak možno považovať vymedzenie hmotnoprávných a procesnoprávných podmienok aplikovania inštitútu súhlasu poškodeného za prakticky obdobné). Česká právna úprava totiž neobsahuje negatívny výpočet poškodených subjektov, pri ktorých neprichádza do úvahy aplikovanie inštitútu súhlasu poškodeného, ako je tomu v prípade Slovenskej republiky. Pokiaľ teda argumentujeme v súlade s gramatickým a teleologickým výkladom (respektíve v spojitosti so zámerom zákonodarcu), je nesporné, že práve vo vzťahu k prvkom nespádajúcim do uvedeného negatívneho výpočtu by mal byť predmetný inštitút aplikovateľný. V danom prípade potom platí, že predmetným výpočtom nie sú vylúčené všetky právnické osoby (ako združenia osôb a majetku), ale len vybrané právnické osoby (takouto právnickou osobou je napríklad právnická osoba s majetkovou účasťou štátu alebo právnická osoba, ktorá hospodári s verejnými financiami). Vzhľadom na uvedené (odlišnosť právnych úprav) nie je možné podporiť niektorú z línií argumentácie v podmienkach Slovenskej republiky prostredníctvom komparatívneho meradla.

S ohľadom na uvedené preto nie je možné skúmať, za akých okolností môže právnická osoba ako poškodený subjekt disponovať súhlasom poškodeného v trestnom konaní, nakoľko odpoveď na základnú otázku, či vôbec poškodená právnická osoba disponuje predmetným oprávnením, je negatívna (na rozdiel od právneho poriadku v Slovenskej republike).

Záver a zhrnutie myšlienok

Záver predkladaného príspevku nebude poňatý len ako vlastné klasické zhrnutie vyslovených myšlienok, avšak primárne ako priestor na abstrahovanie pravidiel, ktoré boli súdmi v rámci rozhodovacej činnosti doposiaľ determinované, pokiaľ hovoríme o možnostiach právnickej osoby disponovať súhlasom poškodeného v prípade trestného stíhania proti fyzickej osobe. Pomerne zámerne sme uviedli, že predmetné východiská budú aplikované práve vo vzťahu k trestnému stíhaniu fyzických osôb, nakoľko práve v druhej časti záveru sa zameriame na otázku, či je daný mechanizmus aplikovateľný aj v prípade trestného stíhania právnickej osoby (pokiaľ by poškodeným subjektom bola iná právnická osoba alebo fyzická osoba).

V prvom rade, na základe všetkého doposiaľ uvedeného, je možné konštatovať, že hoci otázka spojená s oprávnením právnickej osoby disponovať súhlasom poškodeného v trestnom konaní nie je s konečnou platnosťou v aplikačnej praxi vyriešená (pričom máme na

mysli absenciu príslušného zjednocujúceho stanoviska vo vzťahu k výkladu § 211 tr. por.), dostupná rozhodovacia činnosť sa prikláňa skôr k názoru (aj v zmysle prezentovaného), že to možné je, hoci aplikačný mechanizmus nie je až tak zjednotený. Ako sme si stanovili v úvode príspevku, odpoveďou samotnou nemôže byť len to, či právnickej osobe ako poškodenému subjektu prislúcha alebo neprislúcha v trestnom konaní oprávnenie disponovať so súhlasom poškodeného, avšak odpoveďou na vedeckú otázku by malo byť to, za akých okolností je to v konečnom dôsledku prípustné.

V rámci odpovede na uvedené budeme vychádzať z toho, že ust. § 211 ods. 2 tr. por. priamo vymedzuje, že pokiaľ nejde o právnickú osobu v predmetom ustanovení priamo vymedzenú, o možnosti aplikácie vo vzťahu k ostatným kategóriám právnických osôb by nemala byť pochybnosť. Uvedené je rovnako doplnené podporným argumentom, že Trestný poriadok prostredníctvom žiadneho z ustanovení nevyklučuje možnosť právnickej osoby (pokiaľ teda nejde o právnickú osobu v spomenutom ods. 2) disponovať so súhlasom poškodeného.

To, za akého mechanizmu by k uvedenému malo dochádzať, je možné badať v nastupujúcej rozhodovacej činnosti. Hoci nejde o jednoliate názory, tieto majú určitý základ, a to, že podstatou bude naplnenie hmotnoprávnej a procesnoprávnej podmienky aplikovania inštitútu súhlasu poškodeného. Problém je badateľný v súvislosti s preukázaním procesnoprávneho predpokladu, a to vo vzťahu k preukázaniu pomeru osoby, voči ktorej je vedené trestné stíhanie, a právnickej osoby (pod pomerom máme v danom prípade na mysli vzťah týchto osôb, ktorý by zo svojej podstaty umožňoval právo odoprieť výpoveď). Vzhľadom na to, že právnická osoba je konštruktom práva, preukázanie predmetného vzťahu by bolo prakticky nemožné, preto je potrebné sa zamerať na úroveň fyzických osôb, ktorých vôľa je realizovaná a prejavovaná práve prostredníctvom právnických osôb. Prvým predpokladom je potom identifikovanie relevantných fyzických osôb v štruktúre právnických osôb, v súvislosti s ktorými by právo odoprieť výpoveď (vo vzťahu k osobe, voči ktorej je vedené trestné stíhanie pre tzv. návrhový trestný čin) prichádzalo z hľadiska aplikovania inštitútu súhlasu poškodeného do úvahy (spravidla by mohlo ísť o člena štatutárneho orgánu alebo spoločníka takejto právnickej osoby).

Tu však vzniká aplikačný problém, vychádzajúc z rozhodovacej činnosti, a to, či by mal byť v danom ohľade využitý skôr reštriktívny alebo doslovný výklad. Na mysli máme situáciu, či musí byť takáto fyzická osoba v štruktúre poškodenej právnickej osoby (s náležitým pomerom k osobe, voči ktorej je vedené trestné stíhanie) v pozícii spoločníka alebo štatutárneho orgánu jediná (napríklad spolu s osobou obvinenou, respektíve obžalovanou), ako je tomu v prípade tzv. rodinných firiem, prípadne či je možné uplatniť uvedený mechanizmus aj v prípadoch, kedy je možné identifikovať viacerých členov štatutárneho orgánu, prípadne spoločníkov, avšak príslušný pomer blízkej osoby by existoval len vo vzťahu k niektorej z nich. V danom prípade si dovoľíme aplikovať skôr doslovný (ak nie extenzívny) výklad a prikláňame sa skôr k druhej z alternatív, ktorá bola v konečnom dôsledku skutkovou okolnosťou aj v prípade nami analyzovaného rozhodnutia Ústavného súdu SR (a to s ohľadom na pripomienku, že spoločníkom poisťovne, ktorá bola poškodenou v trestnom konaní, nie je len osoba, u ktorej je daný pomer blízkej osoby k sťažovateľom). Rovnako sa domnievame, že reštriktívny výklad nie je ústavne udržateľný, nakoľko ho nie je možné bližšie argumentačne podporiť, širší rozsah práv umožňuje práve druhá alternatíva argumentácie.

Rozhodujúcou skutočnosťou potom bude, na základe akých kritérií je možné odvodiť blízky vzťah (pomer týchto osôb). V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že právnická

osoba má vlastnú majetkovú účasť, a tak samotný vznik škody (napríklad práve trestným činom) je majetkovou ujmom právnickej osoby, nie však fyzickej osoby, ktorá je spoločníkom takejto právnickej osoby (ako bolo argumentované v uznesení Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 3 Tdo 709/2010, ujma môže byť v danom prípade nanajvýš nepriama). Preto tvrdíme a stotožňujeme sa so stanoviskom, že uvedený pomer nemôže byť odvoditeľný len zo samotnej ujmy právnickej osoby, ale nesporne je jej základom.²⁸ Za aplikovania uvedeného východiska by sme mohli vysloviť závery, že takáto osoba (napríklad ako jej spoločník) je vo vzťahu k takejto právnickej osobe (ako odlišnému subjektu) osobou blízkou, nakoľko by jej ujmu pociťovala ako ujmu vlastnú. A práve na danom vzťahu, podľa nášho názoru, je potom možné determinovať pomer takejto právnickej osoby vo vzťahu k osobe, voči ktorej je vedené trestné stíhanie, a to aj v súvislosti s inštitútom súhlasu poškodeného.

Zostáva nám konštatovať, že hoci Ústavný súd SR posúdil aplikačnú rovinu predmetnej otázky správne, právna medzera zostala práve v súvislosti s aplikovaním procesnoprávneho hľadiska inštitútu súhlasu poškodeného, domnievame sa, že východiská pomenované vyššie by mohli byť výrazným kritériom pre preklopenie takejto medzery v právnej úprave. Z hľadiska vecného by primárne mohli predstavovať akýsi úvod pre nastolenie relevantnej diskusie (respektíve pre prijatie príslušného zjednocujúceho stanoviska).

Poslednou otázkou, ktorú zostáva vyriešiť, je to, či je inštitút súhlasu poškodeného v zmysle § 211 tr. por. aplikovateľný aj v prípade trestného stíhania právnickej osoby (prakticky bez ohľadu na to, či je poškodenou osobou fyzická osoba alebo právnická osoba), teda v súvislosti s trestnou zodpovednosťou právnických osôb (a to na základe predpokladov vyššie popísaného mechanizmu). Pokiaľ vychádzame z teoretických východísk, základom je pre nás zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o tr. zod. pr. os.“), konkrétnejšie § 2 ods. 1. V zmysle uvedeného ustanovenia platí, že „ak tento zákon neustanovuje inak a ak to povaha veci nevylučuje, [...] na trestné konanie proti právnickej osobe sa vzťahuje Trestný poriadok [...]“. V tomto prípade si dovoľíme konštatovať, že predmetný zákon inak neustanovuje, je však otáznе, či nie je aplikovanie uvedeného vylúčené z povahy veci (teda či inštitút súhlasu poškodeného predstavuje ustanovenie, ktoré je v prípade trestného stíhania právnických osôb nepoužiteľné).

Pokiaľ nahliadneme do dostupnej relevantnej literatúry,²⁹ nachádzame názor, že § 211 tr. por. (v danom prípade ako súčasť ustanovení upravujúcich predsúdne konanie v zmysle druhej časti Trestného poriadku) predstavuje ustanovenie Trestného poriadku, ktoré je plne použiteľné vo vzťahu k zákonu o tr. zod. pr. os. a vo vzťahu k trestnému konaniu proti právnickej osobe. Na margo uvedeného je však potrebné doplniť, že autori sa nevenujú samotnému § 211 tr. por., ale aplikovateľnosti príslušných ustanovení ako celku. Nakoľko zákon o tr. zod. pr. os. neustanovuje v danom prípade inak, respektíve predmetné ustanovenie nie je nijakým spôsobom modifikované, domnievame sa, že predmetná aplikovateľnosť prichádza do úvahy. Na druhej strane je však potrebné uviesť odlišný

²⁸ Uvedený rámec platí primárne pre spoločnosť s ručením obmedzeným a pre akciovú spoločnosť. O ešte výraznejší argument ide v prípade verejnej obchodnej spoločnosti a v prípade komanditnej spoločnosti (vo vzťahu ku kompletentárovi), nakoľko v týchto prípadoch ručia títo spoločníci za obchodnú spoločnosť celým svojim majetkom.

²⁹ BURDA, E. Komentár k § 1. In: BURDA, E. – KORDÍK, M. – KURILOVSKÁ, L. – STRÉMY, T. a kol. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 39.

názor,³⁰ a to, že „právo poškodeného súhlasiť s trestným stíhaním je možné uplatniť voči fyzickým osobám [...]“. Obdobný názor je možné identifikovať aj v právnej doktríne Českej republiky, a to v tom zmysle, že ustanovenia § 163 a 163a tr. ř. o trestnom stíhaní so súhlasom poškodeného sa v konaní proti právnickým osobám z povahy vecí neaplikujú.³¹ Uvedený názor v českej právnej doktríne je však v miernom rozpore so všeobecnejším názorom, a to vo vzťahu k aplikovateľnosti príslušných ustanovení Trestného poriadku vo vzťahu k trestnému konaniu proti právnickým osobám, avšak s dovetkom, že pôjde o zásadné aplikovanie § 157–179h tr. ř.³² Autori však v danom prípade z nastoleného rámca ustanovení vymedzujú tie, ktoré aplikovateľné nie sú (s ohľadom na to, že sú naviazané na obvinené fyzické osoby), ust. § 163 a 163a tr. ř. sa však nenachádzajú ani v predmetnom výpočte.

V súvislosti s uvedeným je preto možné uviesť, že hoci je aplikácia predmetných ustanovení upravujúcich inštitút súhlasu poškodeného v Slovenskej republike a v Českej republike v prípade trestného konania proti právnickým osobám z povahy vecí vylúčená, absentuje argumentácia, ktorá by zreteľne a jasne vymedzila dôvod pre uvedené (autori si v tomto prípade vystačujú s pomerne všeobecným vymedzením, že tomu tak je s ohľadom na podstatu veci). Je potrebné si však uvedomiť, že v pozícii poškodenej osoby môže v daných prípadoch vystupovať aj fyzická osoba (v podmienkach Slovenskej republiky prípadne aj právnická osoba), ktorej pomer vo vzťahu k právnickej osobe (respektíve k osobám vystupujúcim v štruktúrach právnickej osoby) by mohol mať kontúry blízkosti osôb, primárne v zmysle výkladu, aký bol popísaný v texte vyššie (pokiaľ by bola poškodenou právnická osoba), len *vice versa*. Domnievame sa preto, že uvedené myšlienky si vyžadujú hlbšie rozpracovanie, nakoľko, s ohľadom na argumentáciu, ktorú pripustil aj Ústavný súd SR, by aplikácia predmetného inštitútu nemusela byť *en bloc* z podstaty veci vylúčená. Uvedené preto ponechávame na ďalšiu vedeckú diskusiu.

³⁰ HAMRANOVÁ, D. Komentár k § 211 Trestného poriadku. In: Trestný poriadok II. 2021, s. 151–158 [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné zo: <<https://www.beck-online.sk/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpngx327mv3gwmjul5uwslt2pjptembqgvptgmbrl5ygmrrge>>.

³¹ ŠÁMAL, P. – RŮŽIČKA, M. Komentár k § 163, s. 2116.

³² DĚDIČ, J. Komentár k § 1. In: ŠÁMAL, P. – DĚDIČ, J. – GRIVNA, T. – PŮRY, F. – ŘÍHA, J. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 57–58.

A Legal Person as an Injured Party in Criminal Proceedings and its Consent of the Injured Party

Stanislav Mihálik (<https://orcid.org/0000-0002-7576-4000>)

Abstract: The author focuses on the question of whether a legal person as an injured party in criminal proceedings may have the consent of the injured party in accordance with Section 211 of the Criminal Procedure Code, or under what conditions and circumstances mentioned it comes into consideration. Although the search for a relevant answer to this issue is particularly important in cases where criminal proceedings are brought against a natural person, the author asks question whether the provision of the Criminal Procedure Code in question is also applicable in the case of criminal liability of legal persons, with emphasis on cases where the legal person would be in the position of the accused and injured person. The author pays attention to this elaboration not only with regard to recent starting points of the theory of criminal law, but primarily with regard to decision-making activities of general courts and the Constitutional Court of the Slovak Republic. An interesting line of the issue is then a comparative view of the approaches to the established research question in the conditions of the Czech Republic.

Keywords: injured party, consent of the injured party, disposal of the injured party's consent, natural person, legal person, right to refuse to testify, close persons